ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα.

ΕΝ ΤΗΙ ΗΜΕΔΑΠΗΙ
συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
δραχ. 6
Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦντας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας, καὶ εἰδικῶς τῆς παιδαγωγικῆς, πρώην γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ Κράτους, μέλους τακτικοῦ τοῦ ἐν Γερμανίᾳ συλλόγου τοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς κλπ.

ΕΝ ΤΗΙ ΑΛΛΟΔΑΠΗΙ
Συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
φρ. χρ. 7
Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης ἐπιστολῆς εἰς μονόγροσσα γραμματόσημα Τουρκίας (5 γρ.) 1 φρ.

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

Ἀριθ. 10. Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Νοεμβρίου 1894. Ἔτος Γ'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Δημοτικὸν σχολεῖον ὑπὸ Βλ. Σκορδέλη.—Ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαγωγοῦ ὑπὸ Ἀρ. Γραφειαδου.—Κατασκευὴ σχολείων.—Ἡ πρὸς τοὺς φοιτητὰς προσφώνησις τοῦ κ. Γ. Μιστριώτου.—Κρίσεις τῆς ἐπιτροπείας περὶ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.—Βιβλία ἄρτι ἐκδοθέντα.

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον εἶναι ἡ μικρὰ μὲν καὶ σχεδὸν ἀφανής, ἀλλὰ γονιμωτάτη καὶ ἀέναος πηγή, ἥτις ποτίζει καὶ ζωογονεῖ τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν κατὰ τῶν δηλητηριωδῶν βοτανῶν τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῆς θεοκρατίας, εἶναι ἡ πηγὴ πάσης προόδου, ἐξ ἧς ἀναβρύει ἡ ἐθνικὴ δύναμις, πάντοτε ἀκμαία καὶ ἀμετάβλητος. Ἡ ἀληθὴς πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος χρονολογεῖται μόνον ἀφ' ὅτου ἱδρύθησαν δημοτικὰ σχολεῖα καὶ μόνον ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις ὁ ἀληθὴς πολιτισμὸς ἀνεφύη καὶ ηὐξήθη εἰς καλλίκαρπον δένδρον, ἐν αἷς περισσότερα καὶ τελειότερα δημοτικὰ σχολεῖα λειτουργοῦσιν. Σχολαὶ φιλοσοφικαὶ καὶ ἀκαδημίαι ἐπιστημονικαὶ ὑπῆρξαν εἰς πλείστας χώρας καὶ εἰς πάντας τοὺς χρόνους· ἀλλ' αὗται ὅμως δὲν ἐμπόδισαν οὔτε τὴν παχυλωτάτην εἰδωλολατρείαν, οὔτε τὸν τερατωδέστατον δεσποτισμὸν νὰ ἐκτείνωσι τὸ ἀπαίσιον κράτος των εἰς τὰς χώρας καὶ εἰς τοὺς λαούς. Εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ καὶ τὸ λαμπρότατον φῶς τὸ ἐγκεκλεισμένον ἐντὸς μεγαλοπρεπῶν τινων ἀνακτόρων, ὅταν ἔξω εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ῥύμας καὶ τοὺς οἰκίσκους ἐπικρατῇ πυκνὸν ψηλαφητὸν σκότος. Τὸ φῶς πρέπει νὰ φωτίσῃ τὰ πλήθη, πρέπει νὰ διαλυθῇ ἡ πυκνὴ καὶ πνιγηρὰ ἀχλύς, νὰ ἀνοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν πολλῶν, οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων. Τοῦ φωτὸς τούτου ἡ διάδοσις, ἡ ἐπέκτασις εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ εἶναι ὁ ὕψιστος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου σκοπός. Τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἔρχονται βαθμηδὸν ἀφ' ἑαυτῶν. Ὁ λαός, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς στοιχειώδους μέν, ἀλλὰ λογικῆς καὶ ὑγιοῦς παιδεύσεως ἤθελεν ἐξέλθει ἐκ τῆς κτηνώδους ἀμαθείας, θὰ σκεφθῇ τάχιστα περὶ τῶν ἀληθῶν αὐτοῦ συμφερόντων καὶ θὰ προβῇ μετ' ἀποφάσεως εἰς ἐπιδίωξιν αὐτῶν. Τοῦτο ἔγκειται εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ φύσει ὀρεγομένου τῆς προόδου. Ἀλλὰ χρειάζεται πρῶτον φῶς· διότι «ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.»

Ὅσοι δὲν ἐννοοῦσι τὸν ὑψηλὸν τοῦτον προορισμὸν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, οὗτοι ἔχουσι ταπεινὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν. Οὗτοι περιορίζουσι τὸν χρόνον τῆς λαϊκῆς παιδεύσεως εἰς ἐλάχιστα ἔτη καὶ τὴν δῆθεν παίδευσιν εἰς ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ εἰς γνώσεις τινὰς παιδαριώδεις καὶ γελοίας, γνώσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἱκαναὶ νὰ παρατείνουν τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τοῦ ἑξηκοστοῦ ἔτους.

Παρ' ἡμῖν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς συστάσεως τοῦ Βασιλείου ἡ δημοτικὴ παίδευσις ἐπετέλεσε θαύματα, ἀλλ' ἡ διάρκεια αὕτη ὑπῆρξε βραχεῖα. Μετὰ ταῦτα ἐκ μὲν τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἐξήρχοντο διαδοχικῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρῶτον σχολαστικοί, ἀλλὰ χρηστοί, εἶτα ἡμιμαθεῖς καὶ τέλος ἀγράμματοι, ἐκ δὲ τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐξήρχοντο ἀναλλοίωτοι, τοιοῦτοι, οἷοι καὶ εἰσήρχοντο, μὴ φέροντες οὐδὲν ἴχνος ἐπιδράσεως. Τοῦτο εἶναι τὸ γενικόν, ἀφίνομεν κατὰ μέρος τὰς ἐξαιρέσεις· διότι ἐὰν εἰς στρατιὰν ἑκατοντακισχιλίων ἀνδρῶν δειλῶν καὶ ἀνάνδρων εὑρίσκωνται τρισχίλιοι γενναῖοι, οὐδὲν σχεδὸν καὶ οὗτοι ὠφελοῦσιν.

Ἡ πολιτεία καὶ καθῆκον καὶ συμφέρον ἔχει νὰ περιποιηθῇ, ν' ἀγαπήσῃ, ν' ἀσπασθῇ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ὡς τὸ μόνον γνήσιον τέκνον της. Ἔτι δὲ μεγαλητέραν στοργὴν ὀφείλει πρὸς αὐτὸ ἡ κοινωνία καὶ ἡ οἰκογένεια.

Ἐν ᾧ ἡ φιλοστοργία εἶναι τὸ ἰσχυρότερον ἔνστικτον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀπορίας καὶ θαυμασμοῦ ἄ-

ξιον εἶναι τῷ ὄντι πῶς ἡ κοινωνία παρ' ἡμῖν καὶ ἡ τῶν χωρίων καὶ ἡ τῶν πόλεων ἀνέχεται τὴν τόσον οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, καὶ πῶς οἱ ἐκλογεῖς δὲν ἀπαιτοῦσι παρ' ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ψηφίζουσιν, ὡς πρῶτον ῥοσφέτι, τὸ μόνον εὐγενὲς ῥοσφέτι, *τὴν ἀρίστην τῶν δημοτικῶν σχολείων κατάστασιν*· ἀλλὰ τοὐναντίον ἀνέχονται, ὄχι μόνον νὰ μὴ μανθάνωσι γράμματα τὰ τέκνα των, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποθνήσκωσι ,διὰ νὰ εἶναι διδάσκαλος εἷς ξυλοσχίστης εὐνοούμενος τοῦ βουλευτοῦ ἢ τοῦ κομματάρχου, νὰ λαμβάνῃ δὲ ἐνοίκιον διὰ τὴν τρώγλην του ἄλλος τις εὐνοούμενος ἀγχόνης ἄξιος.

Ἡ πρὸς τὴν δημοτικὴν παίδευσιν ἀστοργία τῶν πολιτευομένων θὰ ἦτο ἐπιεξήγητος, ἐὰν οἱ κύριοι οὗτοι εἶχον τόσην ἀνάπτυξιν, ὥστε νὰ ἐννοῶσιν, ὅτι ἡ βελτίωσις τῶν δημοτικῶν σχολείων θὰ ἔθετε πέρας εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνας αὐτῶν!

Ἡ διάρκεια τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου ὀκταετής, παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν Βαυαρῶν ὡρίσθη ἑπταετὴς καὶ τώρα κατήντησε μόνον τετραετής, ἤτοι ὁ Ἕλλην χωρικὸς καταδικάζεται ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας του εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα, ὅπερ, ἐὰν ἐγίνετο γενικῶς, πλὴν πολλῶν ἄλλων ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων, εἶναι ἱκανὸν νὰ καταβιβάσῃ τὸ ἀνάστημα τῶν Ἑλλήνων κατὰ πολλὰ ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου.

Διὰ νὰ δικαιούμεθα νὰ λέγωμεν ὅτι ἔχομεν δημοτικὴν παίδευσιν, ἀπαραίτητος ἀνάγκη εἶναι τοὐλάχιστον εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν δήμων νὰ ὑπάρχωσι σχολεῖα μὲ ἑξαετῆ διάρκειαν καὶ μὲ πρόγραμμα *γενναῖον*, γενναῖον ὄχι τόσον κατὰ τὸ ποσὸν τῶν μαθημάτων, ὅσον κατὰ τὸ ποιὸν καὶ μάλιστα κατὰ τὰ παιδαγωγικὰ προσόντα τῶν διδασκάλων. Εἶναι γελοῖον νὰ πιστεύῃ τις ὅτι δύνανται ἄνθρωποι ἀπαιδαγώγητοι νὰ παιδαγωγήσωσι τὴν νεότητα. Ἐννοεῖται ὅτι ἡμεῖς ἀποκρούομεν ἀπολύτως καὶ γραμματοδιδασκάλους καὶ γραμματιστάς. Ὁ φορολογούμενος λαὸς ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτῇ, ἵνα τὰ τέκνα του παιδεύωνται ὑπὸ ἐπιστημονικῶς παρεσκευασμένων διδασκάλων. Εἶναι δὲ αὐτόχρημα ἄρνησις τῆς ἐν τῷ συντάγματι ἀναγραφομένης ἰσότητος τῶν πολιτῶν ἡ διάκρισις αὐτῶν εἰς πολίτας δικαιουμένους νὰ ἔχωσι διδασκάλους παιδευθέντας ἐν διδασκαλείοις καὶ εἰς πολίτας παραδίδοντας τὰ τέκνα των εἰς ξυλοσχίστας. Ἄτοπος ὅσον καὶ ἄδικος εἶναι καὶ ἄλλη τις νεωτέρα διάταξις, καθ' ἣν εἰς τὰ μονοτάξια σχολεῖα μόνον τριτοβάθμιοι δημοδιδάσκαλοι διορίζονται· ἡμεῖς ἔχομεν ὅλως ἐναντίαν γνώμην· οἱ τριτοβάθμιοι δηλονότι πρέπει νὰ διορίζωνται εἰς τὰ πολυπάξια σχολεῖα, ἐν οἷς δύνανται νὰ γείνωσι κρείττονες ἑαυτῶν ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῶν κρειττόνων διδασκάλων, εἰς δὲ τὰ μονοτάξια νὰ διορίζωνται πρωτοβάθμιοι καὶ δευτεροβάθμιοι. Ἃς ἔχωσιν ἐν τοὐλάχιστον καλὸν οἱ κάτοικοι τῶν μικρῶν χωρίων, διδάσκαλον πεφωτισμένον. Εἰς τὰς πόλεις ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα πολλὰ παιδευτικὰ μέσα. Οἱ ἀτυχεῖς χωρικοὶ ζῶσιν ἐν ἐρημίᾳ· ἂς χαρίσῃ εἰς αὐτοὺς ἡ μήτηρ πολιτεία τοὐλάχιστον καλὸν διδάσκαλον. Ἀλλὰ τὰ πάντα θὰ εἶναι ματαιοπονία καὶ ἀπώλεια χρήματος, ἐὰν δὲν παύσῃ ὁ χορὸς αὐτὸς τῶν διδασκάλων ὁ πηδηχτός, ὅστις διαρκεῖ δώδεκα μῆνας τὸ ἔτος. Πᾶσα σπουδαία ἐργασία ἀπαιτεῖ μονιμότητα· καὶ τοῦ ἀρίστου δὲ διδασκάλου οἱ κόποι ἀπόλλυνται μάτην, ὅταν ὁ διδάσκαλος οὗτος μεταλλάσῃ τρεῖς θέσεις τὸ ἔτος. Καὶ τοῦ ἐνθουσιωδεστάτου δὲ διδασκάλου μαραίνεται ὁ ζῆλος, ὅταν αἰσθάνεται ὅτι ἡ παῦσίς του ἢ ἡ μετάθεσίς του ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ τελευταίου ἰσχυροῦ τῆς ἡμέρας.

Ἐὰν δὲν διορθωθῶσι τὰ κύρια ταῦτα σφάλματα, ἂς μὴ ὁμιλῶμεν κἂν περὶ δημοτικῆς παιδεύσεως, πολὺ προτιμότερον δὲ θὰ εἶναι ν' ἀφεθῇ ἡ παίδευσις τῆς πρώτης ἡλικίας εἰς τὴν φροντίδα τῶν κοινοτήτων.

Βλ. Σκορδέλης

Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ

Τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθόν, τὸ καλόν . . . Οἱ τρεῖς οὗτοι ζωοδόται ἠθικοὶ ἥλιοι πρέπει νὰ φωτίζωσιν ἀδιαλείπτως διὰ τοῦ τριπλοῦ αὐτῶν ἀδελφικοῦ, αἰθερίου φωτὸς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδαγωγοῦ. Ὁ παιδαγωγὸς πρέπει νὰ εἶνε ἀληθής, ἀγαθός, καλὸς εἰς πᾶν του διάβημα, εἰς πᾶσάν του σχέσιν, οὐ μόνον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς συναναστροφαῖς αὐτοῦ, καὶ ὅταν ἔτι κατ' ἰδίαν εὑρίσκηται, μόνος μετὰ τῶν σκέψεων αὐτοῦ, καὶ τότε οὐδὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸ ψευδές, οὐδὲν κακόν, οὐδὲν μὴ καλόν. Ἀνδρικὸν κάλλος, ἀληθής, εἰλικρινὴς χαρακτήρ, ἀγαθότης, ἥτις εἶνε τεκμήριον φυσικῆς καὶ ἠθικῆς δυνάμεως, πρέπει νὰ ὦσιν ἐνδείξεις τοῦ ἀληθοῦς παιδαγωγοῦ, οὕτως ὥστε καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου ἐν τῇ ὁδῷ, ἄγνωστος ἄλλως τοῖς διαβάταις προσωπικῶς, νὰ γνωρίζηται ὑπ' αὐτῶν, ὡς γνωρίζονται οἱ Πρῶσσοι ἀξιωματικοὶ καὶ ἐν πολιτικῇ περιφερόμενοι στολῇ, τῇ τοῦ σχήματος σεμνότητι καὶ τῇ τοῦ φρονήματος ἐκφάνσει. Πρέπει δὲ νὰ εἶνε ἱκανός, λίαν ἱκανός, ἠσκημένος καὶ ἰσχυρὸς σωματικῶς, γενναῖος δὲ τὸ φρόνημα, τότε εἶνε καὶ ἀψευδῶς ἀγαθός, τότε μόνον ἡ ὀρθῶς νοουμένη εὐγένεια καὶ ἀγαθότης αὕτη ἐν τοιουτοτρόπῳ ἰσχυρᾷ ἐσωτερικῇ ἑνώσει παντοιοτρόπως ἐνσημαίνεται ἔν τε τῇ περιβολῇ, καὶ ἐν τῷ βαδίσματι, ἐν τῇ φωνῇ καὶ ταῖς φιλοφρονήσεσιν, ἐν τῇ σπουδῇ καὶ ἐν τῇ παιδιᾷ.

Ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαγωγοῦ πρέπει νὰ φωτίζηται οὕτως ἀπαύστως ὑπὸ τῆς θείας αἴγλης τῆς οὐρανίας ἐκείνης ἡλιακῆς τριάδος, ὥστε τὸ φῶς καὶ ἡ

θερμότης αὐτῆς νὰ ἀπορροφηθῶσιν ὑπ' αὐτῆς, νὰ ἐμπλησθῇ τούτων, ὥστε καὶ αὐτὴ νὰ μεταβληθῇ εἰς ἥλιον ἐπίγειον μέν, συμμετέχοντα ὅμως τῶν αἰωνίων ἐκείνων στοιχείων.

Ἡ ψυχὴ ἄρα τοῦ παιδαγωγοῦ δὲν πρέπει νὰ εἰνέ τι ἑτερόφωτον, ἀλλ' αὐτόφωτον· δηλαδὴ ἡ θεία ἐκείνη τριὰς τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ καλοῦ πρέπει νὰ ταὐτισθῇ μετὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὅσον δέδοται ἄνωθεν τῷ ἀνθρώπῳ· τότε ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαγωγοῦ ἀποβαίνει καὶ τοῦ ἡλίου ὑπερτέρα, διότι οὐδὲν ἐν ταύτῃ σκοτεινόν· τὸ θεῖον πῦρ δὲν εἶνε τότε ἐν αὐτῇ ἁπλῶς, οἷον δὴ παρὰ τῷ ὑλικῷ ἡλίῳ, φωτόσφαιρα περιβάλλουσα σκοτεινὴν ὑλικὴν ὑπόστασιν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο οὐσία φωτοβόλος ἡ πᾶσα, ἄϋλος δὲ καὶ αἰωνία. Τότε ὁ φθόνος, ἡ ἐπιβουλή, ὁ δόλος, ἡ ῥαδιουργία, ἡ ἀγνωμοσύνη, ἡ καταφρόνησις, ὁ ὄγκος καὶ τὸ φύσημα, καὶ πάντα ἐν γένει τὰ ποταπὰ τῶν ἀνθρώπων πάθη, ὡς νέφη μελανόφαια ἀπομεμακρυσμένης καταιγίδος, ὡς φασματώδης ὁμίχλη οἰκτρῶν τελμάτων ἀντιπαρέρχονται διασκεδάζόμενα πρὸ τοῦ ζαφεγγοῦς ἠθικοῦ ἡλίου, πρὸ τῆς παμφαινούσης ψυχῆς τοῦ παιδαγωγοῦ, ἥπερ οὕτω τὸ αὐτῆς καὶ τὴν θερμότητα πᾶσι δωρεῖται τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς. Τὸ σκότος τότε τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς κακίας διαλύεται· οἱ δὲ τρόφιμοι τοῦ παιδαγωγοῦ αὐξάνουσι καὶ ἀναθάλλουσι καὶ ἡδεῖς παράγουσι καρποὺς ὑπὸ τὸ ζείδωρον τῆς ψυχῆς ἐκείνου φῶς. Τότε μόνον μεταλαμπαδεύεται ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν τροφίμων τὸ θεῖον πῦρ, ὅπερ αὐξόμενον εἶτα, ὀρθῶς τὸ πρῶτον ὁρμηθέν, φωτίζει καὶ θερμαίνει καὶ ἐναποτυποῖ τὴν φαεινὴν αὐτοῦ σφραγῖδα ἀθάνατον ἐπὶ τὰ ἄλυτα σκότη τῶν αἰώνων. Τότε οἱ κραταιοὶ τῆς ἡμέρας, οἱ ἐν ἀξιώμασιν, οἱ ἐν τέλει, καὶ παρὰ τὸν ἐξωτερικὸν αὐτῶν ὄγκον, ἀπονέμουσιν ἐνδομύχως φόρον δικαιοσύνης καὶ θαυμασμοῦ, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτῶν καὶ ἄκουσα κλίνει πρὸ τῆς ἀκτινοβολίας τῆς ψυχῆς ἁπλοῦ παιδαγωγοῦ. Τότε δὴ καὶ τὸ *στέμμα* αὐτὸ ὑγιαῖνον θεωρεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ παιδαγωγοῦ ὡς τῶν τιμαλφεστέρων αὐτοῦ ἀδαμάντων, καὶ τιμᾷ τὴν ἀτίμητον καὶ κοσμεῖ τὴν ἐν ἑαυτῇ τὸν κάλλιστον ἐμπεριέχουσαν κόσμον.

Τότε τέλος ὁ παιδαγωγὸς αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, προσωπικῶς, ἀφανίζεται καὶ δι' ἑαυτὸν ἔτι, οὐ μόνον διὰ τοὺς περὶ αὐτόν, οὕτως ὥστε οἱ τρόφιμοι αὐτοῦ καὶ αὐτὸς οὗτος προσβλέποντες ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδαγωγοῦ νὰ μὴ βλέπωσι πάλιν τὰς ἑαυτῶν ἀδυναμίας, τὴν ἰδίαν ἀνθρωπίνην ἀτασθαλίαν, νὰ μὴ βλέπωσιν ἐν γένει ἄλλο τι — οὐδὲν γήϊνον — ἢ μόνον τοὺς φαεινοὺς ἐκείνους αἰωνίους ἡλίους τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ, ἐν ἁρμονικῷ παμφαίνοντας φωτί. Τότε ἔσεται ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαγωγοῦ ὁμοία τῷ θαυμασίῳ ἐκείνῳ Ἀρκαδικῷ κατόπτρῳ, ὅ, κατὰ Παυσανίαν, «ἤν τις προσβλέπῃ, ἑαυτὸν μὲν ἤτοι παντάπασιν ἀμυδρῶς, ἢ οὐδὲν ὄψεται τὴν ἀρχήν· τὰ δὲ ἀγάλματα τῶν θεῶν καὶ αὐτὰ καὶ τὸν θρόνον ἐστὶν ἐναργῶς θεάσασθαι.»

Ἀ. Δ. Γραφειάδης.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Περὶ κατασκευῆς σχολείων δημοτικῶν πολλὰ ἐρρήθησαν καὶ πολλὰ ἐγράφησαν εἰς τὰς ἐφημερίδας, χωρὶς ὅμως μέχρι τοῦδε νὰ γίνῃ τι οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα ἐν τούτῳ. Τίνα δὲ σπουδαιότητα ἡμεῖς ἀποδίδομεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ θεωροῦμεν ἀρχὴν καὶ βάσιν τῆς διορθώσεως τῶν δημοτικῶν σχολείων, καταδηλοῦται ἐκ τῆς ἀναφορᾶς, ἣν ὡς πρόεδρος τοῦ ταμείου τῆς δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Γενικὸς ἐπιθεωρητὴς αὐτῆς ὑπεβάλομεν ἄλλοτε εἰς τὸ Ὑπουργικὸν συμβούλιον. Τὴν ἀναφορὰν ταύτην δημοσιεύομεν, ἵνα πιστωθῇ καὶ διὰ τούτου ἀκόμη ὅτι ἐν Ἑλλάδι δύνανται καὶ αἱ ὀρθότατα ἰδέαι νὰ συλληφθῶσι καὶ νὰ διατυπωθῶσιν, ἀλλ' ἀφανίζονται ἐν τῷ κυκεῶνι τοῦ πολιτικοῦ ἀνεμοστροβίλου, ὅστις παρασύρει καὶ πρόσωπα καὶ πράγματα, ἀφίνων εἰς τὴν θέσιν των μόνον τὰ λιμνάζοντα ὕδατα. Ἔχει δὲ ἡ ἀναφορὰ αὕτη, ἀποτεινομένη πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὡς ἑξῆς·

«Ἡ διοικοῦσα τὸ ταμεῖον τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπιτροπεία συναισθανομένη τὴν μεγάλην τῆς ἀληθοῦς παιδείας παρὰ τῷ λαῷ δύναμιν, ἐπιθυμεῖ διακαῶς νὰ ἴδῃ τὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ πολλαπλασιαζόμενα καὶ βελτιούμενα. Ἀλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον νομίζει ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου ἐπείγει νὰ γείνῃ, εἶναι ἡ οἰκοδομὴ σχολείων ἰδίων, ἡ ἐπισκευὴ καὶ διασκευὴ τῶν ὑπαρχόντων καὶ ἡ προικοδότησις πάντων μὲ θρανία πληροῦντα τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς. Ὅταν πρόκηται τὰ τέκνα τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν νὰ γείνωσι μυωπικά, ῥαχιτικά, φθισικά, ἀναιμικὰ καὶ καθόλου νὰ πάθωσι τὰς νόσους, ἃς ἐν Εὐρώπῃ καλοῦσι σχολικὰς νόσους διὰ τὴν ἀκαταλληλότητα τῶν κτιρίων, τῶν θρανίων καὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων, εὑρίσκεταί τις εἰς τὴν ἀνάγκην πρὸς προφύλαξιν τῆς ὑγιείας τῶν μαθητῶν νὰ συμβουλεύσῃ νὰ κλεισθῶσι κάλλιον τοιαῦτα σχολεῖα. Ὡς πρὸς τὰ κτίρια δέ, ἐν οἷς σήμερον τελεῖται ἡ διδασκαλία, ἵνα ἐπὶ τούτων σήμερον περιορισθῶμεν, ἐξεταζομένη ἡ Ἑλλὰς ἐμποιεῖ ἀλγεινοτάτην αἴσθησιν καὶ εἰς τὸν μᾶλλον ἀπαθῆ θεατήν. Οἰκίαι ἰδιωτικαὶ ἐκτισμέναι ἑκάστη διὰ τὰς ἀνάγκας οἰκογενείας εἶναι μεμισθωμέναι δι' ἔλλειψιν ἰδίου οἰκοδομήματος ὡς σχολεῖα ἀντὶ ἀδροῦ πολλάκις ἐνοικίου. Σχολεῖα κοινοτικὰ σαθρωθέντα καὶ πρὸς ἄλλο σύστημα διδασκαλίας κτισθέντα,

ἵστανται ὡς φόβητρον μᾶλλον τῶν μαθητῶν καὶ τῆς κοινωνίας, πολλὰ δὲ τούτων κατέπεσον καὶ καταπίπτουσι καθὼς διαβιβάζονται πρὸς τὸ ταμεῖον τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπίσημοι πληροφορίαι. Τῆς τοιαύτης ἐκρύθμου ὄντως καταστάσεως τῶν διδακτηρίων τὰ ἄτοπα εἶναι πολλά. Ἡμεῖς ἀρκούμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὰ κυριώτατα μόνον· 1) Ἐν ταῖς μεμισθωμέναις οἰκίαις ὡς σχολείοις συμπυκνοῦνται ἐν ὀλίγῳ χώρῳ πολλοὶ μαθηταί, ὅπερ ὑποσκάπτει τὴν ὑγείαν αὐτῶν. Προσέτι ὁ φωτισμὸς ἐν αὐτοῖς δὲν εἶναι ἐπαρκὴς ἢ δὲν προσπίπτει καταλλήλως, ὅπερ βλάπτει τὴν ὅρασιν αὐτῶν. 2) Ἂν οἱ μαθηταὶ ἑκάστης τάξεως εἶναι περισσότεροι τοῦ χώρου τῆς αἰθούσης, τότε ὑποδιαιρεῖται ἡ τάξις εἰς δύο τμήματα καὶ διορίζεται καὶ ἄλλος διδάσκαλος, πρὸς βλάβην τοῦ ταμείου τῆς δημοτ. ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν, ἂν ἦτο ἴδιον σχολεῖον μὲ εὐρυχώρους αἰθούσας. Μάλιστα τότε ἠδύνατο νὰ συμβῇ, ὅταν αἱ αἴθουσαι ἦσαν εὐρύχωροι, δύο καὶ περισσότεραι τάξεις νὰ συνδιδάσκωνται παρ' ἑνὸς καὶ μόνου διδασκάλου ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ καὶ οὕτω νὰ ἔχωμεν κέρδος τοὺς μισθοὺς τῶν διὰ τὴν στενότητα τοῦ χώρου κατ' ἀνάγκην διοριζομένων προσθέτων διδασκάλων, περιττῶν ἄλλως ὄντων. 3) Εἰσαχθέντος διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1878 τοῦ Γερμανικοῦ παρ' ἡμῖν συστήματος τῆς Ἐκπαιδεύσεως, καθ' ὃ ἡ διδασκαλία εἰς ἁπάσας τὰς τάξεις τοῦ σχολείου γίνεται παρὰ μόνου τοῦ διδασκάλου, ἡ κατασκευὴ τοῦ διδακτηρίου πρὸς ἐφαρμογὴν τοιούτου συστήματος πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ δύναται ὁ διδάσκαλος καὶ νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ ἐπιτηρῇ ἀνέτως τοὺς μαθητάς. Κατὰ ταῦτα αἴθουσαι λίαν ἐπιμήκεις, ὡς εἶναι αἱ αἴθουσαι τῶν σχολείων τῶν κατασκευασθέντων πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ἀλληλοδιδακτικῆς μεθόδου, δυσχαιραίνουσι τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν πειθαρχίαν κατὰ τὴν συνδιδακτικὴν μέθοδον, ἥτις ἀπαιτεῖ ἡ ἀναλογία τοῦ μήκους τῆς αἰθούσης πρὸς τὸ πλάτος νὰ εἶναι ὅλως διάφορος. Καὶ 4) ἐπειδὴ αἱ προσφερόμεναι πρὸς ἐνοικίασιν οἰκίαι ἢ αἱ εὑρισκόμεναι σχετικῶς κατάλληλοι δὲν κεῖνται πάντοτε εἰς κεντρικὰ μέρη, ἡ ἐπιτροπεία ἐνδίδουσα εἰς τὰ δίκαια παράπονα τῆς κοινωνίας ἀναγκάζεται οὐχὶ σπανίως νὰ συστήσῃ καὶ δεύτερον σχολεῖον πρὸς διευκόλυνσιν τῆς φοιτήσεως τῶν μαθητῶν καὶ οὕτως ἐπιβαρύνεται τὸ ταμεῖον μὲ διπλάσια ἐνοίκια καὶ διπλασίους μισθοὺς διδασκάλων.

Ἐκ τούτων πάντων ἐξάγεται ὅτι καὶ αἱ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν σχολείων, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα, ὅσα διατηροῦνται σῶα, ἕνεκα τῆς ἰδιορρύθμου αὐτῶν οἰκονομίας, δὲν εἶναι δυνατὸν ἄνευ τροποποιήσεώς τινος νὰ χρησιμοποιηθῶσι. Φρονεῖ δὲ ἡ ἐπιτροπεία, ἀφ' οὗ ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη τῆς αἰθούσης οἰκονομία ἀσκεῖ ῥοπὴν πρὸς τὸν μηχανισμὸν τῆς διδασκαλίας ὅτι εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ ἐκδοθῇ Β. Διάταγμα περιέχον τοὺς γενικοὺς ὅρους τῆς κατασκευῆς σχολείων πρὸς ὁδηγίαν τῶν κοινοτήτων, ὅσαι ἤθελον ἀνεγείρῃ ἴδια σχολεῖα, μάλιστα δὲ ἀπορεῖ πῶς μέχρι τοῦδε δὲν ἐξεδόθη τοιοῦτον, ἀφ' οὗ ἀπὸ τοῦ 1878 εἰσήχθη καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Γερμανικοῦ συστήματος.

Καὶ τοῦτο μὲν παρατηρεῖ ἡ ἐπιτροπεία ἐνταῦθα ἐν παρέργῳ. Ἐπανερχομένη δὲ εἰς τὸ κύριον ζήτημα νομίζει καθῆκον νὰ ὑποβάλῃ εὐσεβάστως ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου μέριμναν τὸ ἐξῆς σπουδαιότατον κατ' αὐτὴν ζήτημα μὴ διστάζουσα νὰ θεωρήσῃ αὐτὸ ὡς ἀρχὴν καὶ βάσιν τῆς διορθώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐν τῷ συνταχθέντι προϋπολογισμῷ τοῦ ἔτους 1891 εἶναι ἀναγεγραμμένα τὰ ἑξῆς κονδύλια :

Ἐνοίκια δημοδιδασκάλων	δραχ.	420,000
» διδακτηρίων	»	200,000
Ἐπισκευαὶ σχολείων	»	100,000
Ἐν ὅλῳ	δρ.	720,000

δηλαδὴ δαπανᾷ τὸ κράτος κατ' ἔτος δραχμὰς 720,000 διὰ νὰ διατηρῇ καὶ διαιωνίζῃ καταστάσιν πραγμάτων φρικώδη! Φρονεῖ δὲ ἡ ἐπιτροπεία ὅτι τοσαῦται χιλιάδες δραχμῶν κατ' ἔτος τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς καταβαλλόμεναι ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις γενικωτέρου καὶ θεμελιωδεστέρου σχεδίου. Δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῶν 720000 δραχμῶν νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ὑπηρεσίαν δανείου, ἵνα δι' αὐτοῦ κτισθῶσι σχολεῖα καὶ κατοικίαι δημοδιδασκάλων, ἐπισκευασθῶσι δὲ καὶ διαρρυθμισθῶσι τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα; Ἂν δὲν ὑπάρχῃ ἄλλος τρόπος διὰ νὰ κτισθῶσι σχολεῖα ἡ ἐπιτροπεία θεωρεῖ ὡς ὕψιστον αὐτῆς καθῆκον νὰ συστήσῃ θερμότατα τὸ μέτρον τοῦτο εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ἔχει δὲ πεποίθησιν ἀποβλέπουσα εἰς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος ὅτι ὁ σεβαστὸς πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως θὰ υἱοθετήσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ θὰ ἐργασθῇ νὰ δώσῃ εἰς τὰ παιδία τοῦ λαοῦ κατάλληλα σχολεῖα διασῴζων τὴν ὑγείαν αὐτῶν καὶ διευκολύνων τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν. Ἡ ἐπιτροπεία φρονεῖ ὅτι ὅσον μεγάλαι καὶ ἂν εἶναι αἱ ἐκδουλεύσεις τῶν σεβαστῶν ἀνδρῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως, ὧν μετ' εὐγνωμοσύνης πάντοτε ἀναμιμνησκόμεθα, οὐδεμία ὅμως αὐτῶν δύναται νὰ συγκριθῇ κατὰ τὸ μέγεθος πρὸς τὴν ὑποθεσιν, ἧς τὴν εἰσήγησιν λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ ποιήσηται διὰ τοῦ παρόντος ὑπομνήματος εἰς τὸν κ. πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Εὔχεται τὸ ἔθνος νὰ ἀποκτήσῃ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὑγιεινὰ σχολεῖα, λειτουργία δὲ κανονικὴ σχολείων εὐπρεπῶν ἐν Ἑλλάδι εἶναι πρᾶγμα, ὅπερ θὰ ἐπισπάσῃ τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐξεπονήθησαν ὑπὸ ἐπιτροπείας ἐκ παιδαγωγικῶν καὶ ἁρμοδίου ἀρχιτέκτονος 16 διάφορα σχέδια δημοτικῶν σχολείων κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολείων πεποιημένα, ἅτινα θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὁδηγὸς τῶν μελλόντων νὰ κτισθῶσι ἢ νὰ διασκευασθῶσι σχολείων. Τὰ σχέδια ταῦτα ὑποβάλλομεν εὐσεβάστως ὑπὸ τὴν μελέτην καὶ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ἰανουαρίου 1891.

Εὐπειθέστατος

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ πρόεδρος τῆς διοικητικῆς τοῦ ταμείου τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδ. ἐπιτροπείας.

Η ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΑΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ Κου ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

Τὸν λόγον τοῦ γεραροῦ καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων κ. Γ. Μιστριώτου, δι' οὗ ἀπεικονίζεται ἡ ὑψηλὴ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου ἀποστολή, μεταδίδομεν εὐχαρίστως εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἐκπαιδεύσεως,» καθ' ὅσον ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἴδωμεν εἰς πάντα τὰ σχολεῖα τῆς ἡμετέρας πατρίδος καὶ ἀνώτερα καὶ κατώτερα πνέον τὸ πνεῦμα τῶν ἰδεῶν, δι' ὧν μεγαλύνονται τὰ ἔθνη. Ὁ λόγος τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ ἐπέθεσε τέλος εἰς τὴν μετὰ πολλῆς φρονήσεως διεξαχθεῖσαν παρὰ τῶν φοιτητῶν ὑπόθεσιν πρὸς τιμωρίαν τοῦ γραμματέως τῆς ἀστυνομίας, ὅστις ἐν στιγμῇ παραφορᾶς ἐξεστόμισε λέξιν λίαν ὑβριστικὴν πρὸς τοὺς φοιτητάς. Ἡ Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ Πανεπιστήμιον ἀπολύσασα ἐκ τῆς θέσεώς του τὸν γραμματέα. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀπολύσεως συνήχθησαν πασῶν τῶν σχολῶν οἱ φοιτηταὶ πρὸ τῶν προπυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου, ὁπόθεν ὁ κ. Μιστριώτης εἶπε πρὸς τοὺς φοιτητὰς τοὺς ἑξῆς ἀξιομνημονεύτους λόγους·

Ἀπὸ τῶν Προπυλαίων τοῦ ὑψηλοῦ τῶν ἰδεῶν μεγάρου, ὑπὸ τὸ ἀέτωμα τοῦ Ἐθνικοῦ στρατῶνος τῆς πατρίδος, ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς πίστεως καὶ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ ποιητοῦ προσαγορεύω ὑμᾶς καὶ συγχαίρω ὑμῖν, οἵτινες κατὰ τὴν ὑψηλὴν τοῦ Περικλέους παραβολὴν ἀποτελεῖτε τὸ ἔαρ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, συγχαίρω εἶπον ὑμῖν διὰ τὴν σθεναρὰν μέν, ἀλλὰ καὶ νόμιμον στάσιν, ἣν ἔσχετε κατὰ τῆς θρασύτητος τοῦ ὑβριστοῦ τοῦ ὑπερτάτου ἐκπαιδευτικοῦ καθιδρύματος. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰς ὃν ἡ πατρὶς ἡμῶν εἶχεν ἐμπιστευθῇ τὴν προστασίαν τῆς τιμῆς τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν, ἐτόλμησεν ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ κόσμου ὡς ἐν ὀρχήστρᾳ νὰ χορεύσῃ ἀσέμνους κόρδακας. Ναί· λέγω, ὅτι εἶνε τὸ κέντρον τοῦ ὅλου ἔθνους, διότι τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε μὲν σεμνὰ ὡς ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας καὶ τὸ κοινοβούλιον τῶν Ἀθηνῶν εἶνε προωρισμένον ἔρεισμα τῶν ἐλευθεριῶν τῆς πατρίδος, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν εὐρεῖαν ἐθνικὴν δρᾶσιν καὶ πρὸς τὰς μεγάλας ἰδέας καὶ τὴν ἀντιπροσώπευσιν ἀπεράντων Ἑλληνικῶν χωρῶν, τὸ φαεινὸν τόδε τῶν ἐπιστημῶν καθίδρυμα ἐλέγχει τὰ ἄλλα ὡς ἀπόκεντρα. Καὶ ὅμως οὐχὶ ἐν ἀφανεῖ καὶ ἀποκέντρῳ χωρίῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ περιφανεῖ κέντρῳ ἠθέλησεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι καὶ ὑπὸ τὰ ἐθνικὰ ἐμβλήματα δύναται νὰ κρυβῇ τηλικαύτη ἀκοσμία. Ἂν ταῦτα μὴ ἀπώλεσε κατὰ τὴν ὕβριν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν καὶ τοῦ ἅρματος τοῦ ὑβριστοῦ. Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐν τῇδε τῇ πόλει ἐπείθοντο μόνον τῷ λόγῳ καὶ οὐχὶ τῷ ῥοπάλῳ τοῦ ἀστυφύλακος.

Ἂν δέ τις τῶν πολιτῶν ἦτο ἀπειθὴς πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, τούτου τὴν ἀπείθειαν δὲν ἐκόλαζον πολῖται Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ Σκῦθαι τοξόται. Ὁ εὐγενὴς ἐκεῖνος λαὸς ἐσκόπευε διὰ τούτου ὅπως δείξῃ τὴν περιφρόνησιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς κακοὺς ἐκείνους πολίτας, οἵτινες ἐταπεινοῦντο ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε εἶχον ἀνάγκην τῆς ὑλικῆς βίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας καὶ ἐγὼ αὐτὸς ὡς φοιτητὴς ἀνετράφην ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ ταύτας εὐλαβῶς διετήρησα. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐμῆς ἡ ἀστυνομία ἐπρότεινε νὰ τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγάς μου, ὅπως καταστείλω ταραχήν τινα, ἀλλ' ἐθεώρησα ὕβριν καὶ πρὸς ἐμαυτὸν καὶ πρὸς τὸ ἀνώτατον τοῦ ἔθνους καθίδρυμα, ἂν ἔλυον τὴν διαφορὰν οὐχὶ διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ διὰ τῆς βίας. Ἂν δὲ ἐτιθέμην ἐν τῷ διλήματι ἢ νὰ κλείσω τὸ Πανεπιστήμιον, ἢ διὰ τῶν ὅπλων νὰ βιάσω τοὺς στρατιώτας τοῦ λόγου, τὸ ἐπ' ἐμοί, εἰ καὶ δὲν ἀγνοῶ ὅτι ὑπάρχουσιν οἱ διαφωνοῦντες, δὲν ἤθελον διστάσει νὰ κλείσω τοῦτο, μέχρις ὅτου ἡ λογικὴ ἤθελεν ἐπαναλάβει τὴν λειτουργίαν αὐτῆς καὶ ἐπαναγάγει τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς πολίτας εἰς τὸ ἑαυτῶν καθῆκον. Διότι ἡ ἀστυνομικὴ βία εἶνε ὕβρις πρὸς τὴν ἐπιστήμην. Γινώσκω ὅτι ἐνιαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὁ ὑλισμὸς τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων θέλει νὰ ταπεινώσῃ τὰς ἰδέας, εἰκονίζει τὸ Πανεπιστήμιον ὡς σχολὴν βιοποριστικὴν ἐπαγγελμάτων, καὶ διὰ τοῦτο δὲν διστάζει νὰ μετέλθῃ βίαν κατ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ἔχω πλήρη πεποίθησιν ὅτι τοιαῦται γνῶμαι δὲν θέλουσι κρατήσει ἐν χώρᾳ, ἐν ᾗ ἐγεννήθησαν καὶ ἀνεβλάστησαν πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ ἐπιστῆμαι. Καὶ ἐν τῇδε τῇ περιστάσει πιστεύω ὅτι ὁ ὑβριστὴς αὐτοβούλως ἐνήργησεν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐτύχετε τῆς προσηκούσης κατὰ τοῦ ὑβριστοῦ τιμωρίας, ἐπαναλάβετε τὰς ὑμετέρας

ἀκροάσεις ἐν σεβασμῷ πρὸς τοὺς καθηγητὰς καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πανεπιστημίου. Διατηρεῖτε δ' ἀκμαῖον τὸ γενναῖον φρόνημα, ὅπερ ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἐδείξατε, ἐνθυμούμενοι τὴν ὑψηλὴν ῥῆσιν τοῦ Σαλαμινίου ἥρωος:

Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι τὸν εὐγενῆ χρή.

Βεβαίως ὁ εὐγενὴς ἢ ἐντίμως πρέπει νὰ ζῇ ἢ ἐντίμως πρέπει νὰ ἀποθνήσκῃ. Οὐχὶ ἀπολύτως ἡ ζωή, ἀλλ' ἡ ἔντιμος ζωὴ εἶνε ἀγαθὴ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς οἱ πρόγονοι ἡμῶν τὸν κόσμον ὅλον ἐδίδαξαν. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐν τῷ κλύδωνι τῶν ἐθνικῶν περιπετειῶν τὰ πάντα ἀπωλέσαμεν. Ἂς σώσωμεν τοὐλάχιστον τὸ φρόνημα, δι' οὗ τὰ ἀπολεσθέντα δυνάμεθα νὰ ἀνακτήσωμεν. Ὁ βορρᾶς τῶν ἐθνικῶν περιπετειῶν συρίττει, τὸ σκάφος τῆς πολιτείας κλυδωνίζεται, διότι πλέει παρὰ τοὺς ἱστορικοὺς νόμους. Ἂν δὲ οὗτοι εἶνε ἀκριβεῖς καὶ ἀλάνθαστοι ὡς οἱ φυσικοί, τοιοῦτος πλοῦς δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ. Εὐχηθῶμεν δὲ πάντες, ὅπως αἱ τοῦ πλοίου στροφαὶ γίνωνται ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νόμου. Μείζων ὅμως φόβος τούτου δὲν ὑπάρχει, διότι τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἔδειξεν ὅτι κατέχει τὸ νέκταρ καὶ τὴν ἀμβροσίαν καὶ θέλει ζήσῃ ἐφ' ὅσον τὰ μαρμαίροντα τοῦ Αἰγαίου κύματα λούουσι τὰς ἀκτὰς τῆς ὡραίας ἡμῶν πατρίδος καὶ ἐφ' ὅσον ὁ Ὄλυμπος καὶ ὁ Ταΰγετος ὑψοῦσι τὰς ἀγερώχους αὐτῶν κορυφάς.

Ζήτω τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Ζήτω τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, καὶ ζήτωσαν οἱ ὑπέρμαχοι τῆς τιμῆς καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτοῦ.

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας πεισθεὶς εἰς τὰς ἐντόνους καὶ δικαίας παραστάσεις τὰς γενομένας αὐτῷ καὶ ἐκτὸς τῆς Βουλῆς καὶ ἐντὸς αὐτῆς ὅτι ἐν τῷ τμήματι τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως παρεσκευάσθη ἀξιόμεμπτος πρᾶξις ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ, ἵνα λάβωσι τὸ γέρας τὰ βιβλία τῶν τμηματαρχῶν καὶ τῶν φίλων αὐτῶν ἐκ συμπαιγνίας, ὥρισεν κριτὰς τῶν βιβλίων τούτων οὐχὶ τυφλὰ ὄργανα τοῦ κόμματος ἢ τυφλοὺς τῶν τμηματαρχῶν θεράποντας, ἀλλ' ἄνδρας ἀνεγνωρισμένης ἀνεξαρτησίας καὶ εὐσυνειδήτους. Τοιοῦτοι δὲ ἦσαν ἐν τῇ ἐπιτροπείᾳ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν δημοτικῶν σχολείων οἱ κκ. Ἰω. Ἀργυριάδης, Ἰω. Σιμόπουλος, Δ. Δουκάκης, Κ. Ζησίου καὶ Ἰω. Πρωτόδικος. Τὴν γνώμην τῶν ἀνδρῶν τούτων περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων θὰ ἴδωσιν οἱ ἀναγνῶσται ἐν τῇ κατωτέρω δημοσιευομένῃ κρίσει καὶ ἃς ἀποφανθῶσιν ἐν συνειδήσει ἂν ἡμεῖς εἴχομεν δίκαιον νὰ ἀντιστρατευθῶμεν εἰς βιβλία, τὰ ὁποῖα θεωροῦμεν ὡς ἔχοντα τὴν εἰδικὴν ἀποστολὴν *νὰ διαφθείρωσι καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν Ἑλληνοπαίδων.*

«Ἀναγνωστικὰ βιβλία τῆς τρίτης τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων δυστυχῶς δύο μόνον ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῶν διδακτικῶν βιβλίων, γεγραμμένα τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου Χαρισίου Παπαμάρκου, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Καβαλιεράτου.

Α'.) Τὸ ἀναγνωσματάριον τοῦ κ. Χ. Παπαμάρκου ἀποτελεῖται ἐκ μύθων Αἰσωπείων ἢ ἄλλων νεωτέρων, ἐκ διηγημάτων, ἐκ περιγραφῶν τῆς φύσεως, ἐκ περιγραφῶν καὶ βίων ζώων καὶ ἐκ διαφόρων ποιημάτων.

Ἡ ὕλη αὕτη διαιρεῖται εἰς 12 κεφάλαια, ἐπιγραφόμενα ὡς ἑξῆς:

Α' Ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν.—Β' Πολυπραγμοσύνη.—Γ' Σπεῦδε βραδέως.—Δ' Φρόνησις καὶ ἀφροσύνη.—Ε'. Ἡ ὑπερηφάνεια καὶ μετριοφροσύνη.—Ϛ'. Ὁ Θεός. — Ζ'. Ἡ φιλοστοργία τῶν γονέων.—Η' Ἡ ἀγάπη τῶν τέκνων.—Θ' Καλὴ καὶ κακὴ συναναστροφή.—Ι'. Φιλανθρωπία.—ΙΑ' Πίστις καὶ ἀφοσίωσις.—ΙΒ' Γενναιότης.

Περιλαμβάνει δὲ ἕκαστον τῶν κεφαλαίων τούτων 4—17 ἀνεξαρτήτους ἀπ' ἀλλήλων παραγράφους, ἑκάστην τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ εἴτε μῦθός τις, εἴτε διήγημα, εἴτε περιγραφὴ ζώου ἢ φύσεως, εἴτε ποίημά τι.

Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι τὸ κεφάλαιον τὸ ἐπιγραφόμενον «Φιλοστοργία γονέων» περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς παραγράφους:

1) Ἀνέλπιστος σωτηρία—2) Πρὸ τῆς Παναγίας (ποίημα). — 3) Τὸ ναυτόπουλο (ποίημα).—4) Παιδί μου, ὥρα σου καλὴ (ποίημα). — 5) Ἡ χελιδὼν (πραγματογνωσία). — 6) Χελιδόνισμα (ποίημα).

Τὸ δὲ κεφάλαιον τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἀγάπη τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς» περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς παραγράφους:

1) Οἱ κόσσυφοι. — 2) Ἡ πτωχὴ χήρα καὶ ἡ κόρη της Ἄννα.—3) Ἡ χρυσῆ καπνοθήκη. — 4) Τὸ ναυτόπουλο (ποίημα).—5) Ὁ κόσσυφος (πραγματογνωσία).— 6) Ὁ σπίνος (πραγματογνωσία).

Τὸ δὲ κεφάλαιον τὸ ἐπιγραφόμενον ὁ «Θεός» περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς παραγράφους:

1) Αἱ τέσσαρες ὧραι τοῦ ἔτους.—2) Ὁ κόσμος καὶ ὁ Θεός.—3) Ὁ ὕμνος πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα).—4) Εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα). — 5) Ὁ κορυδαλλὸς (πραγματογνωσία).—6) Ὁ κορυδαλλὸς (ποίημα).

Ἐκ τῶν τίτλων τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων 12 κεφαλαίων, ὑποδεικνύεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ ὁ σκοπός, ὃν διὰ τοῦ ἀναγνωσματαρίου αὐτοῦ ἐπιδιώκει. Δυστυχῶς ὅμως οὔτε ὁ σκοπὸς τοῦ ἀναγνωσματαρίου τίθεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὀρθῶς, οὔτε ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐπιδιώκει τοῦτον εἶναι ἐπιτυχής.

Ι. Ὁ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τιθέμενος σκοπὸς τοῦ ἀναγνωσματαρίου δὲν ἐπιτυγχάνει.

Ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν, ὅτι ἐκ τῶν 97 ὅλων παραγράφων τοῦ ἀναγνωσματαρίου αἱ 25 εἶναι πάντη ξέναι πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Οὕτως αἱ § 13, 22, 23, 31, 43, 56, 65, 71, 77, 78, 84, 89, 93 καὶ 97, περιέχουσιν ὕλην καθαρῶς πραγματογνωστικὴν καὶ ὅλως ἀλλοτρίαν πρὸς τὸν σκοπὸν ἑκάστου τῶν 12 κεφαλαίων. Ἐπίσης πάντη ἀλλότρια πρὸς τὸν σκοπὸν ἑκάστου τῶν αὐτῶν κεφαλαίων εἶναι καὶ τὰ παρακολουθοῦντα ἑκάστην τῶν ἀνωτέρω πραγματογνωστικῶν περιγραφῶν ποιήματα οἷα τὰ ἑξῆς: 14, 24, 32, 57, 58, 59, 60, 66, 82 καὶ 85, διότι οὐδεμίαν ἀπολύτως ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν «Ὀκνηρίαν καὶ φιλεργίαν» π. χ. ἡ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ γινομένη πραγματογνωστικὴ περιγραφὴ τοῦ *θέρους* (§ 13), ἢ τὸ ἑπόμενον ταύτῃ ποίημα τῆς 14 § «τὸ καλοκαῖρι». Οὐδὲ πρὸς τὴν «ὑπερηφάνειαν καὶ μετριοφροσύνην» ἡ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ γινομένη πραγματογνωστικὴ περιγραφὴ τοῦ *ἔαρος* (§ 56) ἢ τὰ ἑπόμενα ταύτῃ τέσσαρα ὅλα ποιήματα (§ 57, 58, 59, 60).

Ἐπίσης οὐδεμίαν ἔχει οὐδ' ἀπομεμακρυσμένην κἂν σχέσιν πρὸς τὴν «Καλὴν καὶ κακὴν συναναστροφὴν» ἡ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ περιγραφὴ τῆς «Καρδερίνας» ἢ τὸ εἰς τὴν καρδερίναν ποίημα τοῦ μακαρίτου Τανταλίδου. Ἵνα δὲ μὴ ἐκτεινώμεθα ἐνταῦθα περισσότερον, ἀρκούμεθα νὰ παραπέμψωμεν διὰ τὰ λοιπὰ εἰς τὰς ἀνωτέρω σημειωθείσας παραγράφους.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω 24 παραγράφους, ξένας ὅλως πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν κεφαλαίων, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ὑπάγονται, ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸ ἀποτελοῦν τὴν 20ην § ποίημα ὁ «Γλάρος» τὸ περιλαμβανόμενον ἐν τῷ περὶ «Πολυπραγμοσύνης» κεφαλαίῳ, καὶ τὸ ὁποῖον οὐ μόνον οὐδεμίαν οὐδὲ πόρρωθεν πρὸς τὴν πολυπραγμοσύνην ἔχει σχέσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτήν, τὴν ἀμέσως προηγουμένην αὐτοῦ παράγραφον (§ 19) συγκρούεται καὶ ἀντικρυς ἀντιφάσκει.

Κατὰ τ' ἀνωτέρω 25 ὅλαι παράγραφοι ἐκ τῶν 97 τῶν ἀποτελουσῶν τὸ ἀναγνωσματάριον τοῦ κ. Χ. Παπαμάρκου οὐδόλως συμβάλλονται εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐφ' ἑκάστου τῶν 12 αὐτοῦ κεφαλαίων ὁ συγγραφεὺς ἀναγράφει.

Ἴδωμεν νῦν κατὰ πόσον συμβάλλεται εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συγγραφέως ἡ λοιπὴ ὕλη τοῦ ἀναγνωσματαρίου αὐτοῦ.

Καὶ ἡ λοιπὴ ὕλη, ἀπαρτιζομένη ἐξ 72 §, δύο πρὸ πάντων φέρει μέγιστα ἁμαρτήματα τὰ ἑξῆς:

α') Ὅτι, ἐν ᾧ εἶναι προωρισμένη διὰ τὴν Γ' τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μύθων, καὶ β') ὅτι ἐκ τῶν μύθων τούτων οἱ πλεῖστοι εἶναι λίαν κακῶς ἐκλελεγμένοι, ὥστε ἢ ἀστοχοῦσι τοῦ σκοποῦ, ἢ διδάσκουσι περισσοτέρας κακίας καὶ πονηρίας ἢ ἀρετάς· τινὲς δὲ καὶ ἔχουσι παρανοηθῆ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Χρῆσις ἐκλεκτῶν τινων α') μύθων πρὸς διδασκαλίαν ἐπιτρέπεται, ὡς γνωστόν, μόνον ἐν τῇ κατωτάτῃ τάξει τῶν δημοτικῶν σχολείων, οὐδέποτε δὲ ἐν ταῖς ἀνωτέραις καὶ μάλιστα ἐν τῇ Γ' καὶ Δ'. Ὑπάρχουσι μάλιστα οἱ φρονοῦντες ὅτι οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Α' τάξει πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται ἡ διδασκαλία μύθων. Ἐν ᾧ δὲ κατὰ ταῦτα ὤφειλε καὶ ὁ κ. Χ. Παπαμάρκου, προκειμένου περὶ ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῆς Γ' τάξεως, ἢ μηδένα μῦθον νὰ περιλάβῃ ἐν αὐτῷ, ἢ ὅ,τι ἐλαχίστους, οὗτος τοὐναντίον 40 ὅλας παραγράφους ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν 72 ἀπετέλεσεν ἀποκλειστικῶς ἐκ μύθων Αἰσωπείων τῶν πλείστων, ὥστε τὸ εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβληθὲν βιβλίον αὐτοῦ νὰ ὁμοιάζῃ μᾶλλον πρὸς συλλογὴν Αἰσωπείων μύθων ἢ πρὸς ἀναγνωσματάριον τῆς Γ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐν τῷ ἀναγνωσματαρίῳ τῆς Γ' τάξεως τοῦ κ. Χ. Παπαμάρκου σημειοῦνται μόνον τρεῖς καὶ εἴκοσιν (23) Αἰσώπειοι μῦθοι· εἰς τούτους ὅμως πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ ὁ τῆς § 19 «λάρος καὶ ἱέραξ» καὶ ὁ τῆς 51ης «γάται καὶ ποντικοὶ» καὶ ὁ τῆς 54ης «πετεινοί,» οἵτινες εἶναι καὶ οὗτοι ἐκ τῶν Αἰσωπείων μύθων, δὲν σημειοῦνται ὅμως ὑπὸ τοῦ κ. Παπαμάρκου ὡς τοιοῦτοι. Ἐπίσης εἰς τοὺς Αἰσωπείους μύθους ὀφείλομεν νὰ καταλέξωμεν καὶ τὸ ὑπὸ § 6 ποίημα ὁ «ζίζηκας καὶ τὸ μυρμῆκι» καθὼς καὶ πέντε ἄλλα προσέτι ποιήματα τὰ ὑπὸ § 34, 46, 48, 52 καὶ 82, τὰ ἐπιγραφόμενα· «Τράγος καὶ Ἀλώπηξ», «Ὄνος φέρων λεοντῆν», «Ὄνος φέρων εἰκόνα», «Βάτραχος».

«Ἡ θάλασσα καὶ τὰ ποτάμια· διότι οὔτε τὸ μέτρον, οὔτε ἡ ὁμοιοκαταληξία συνιστᾷ τὸν μῦθον, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω 32 ὅλων Αἰσωπείων μύθων περιέχει τὸ ἀναγνωσματάριον καὶ 8 ἔτι μὴ Αἰσωπείους τοὺς ἑξῆς:

§ 1. Τὰ ὀκνηρὰ παιδία. § 7. Τὰ δύο ἄροτρα. § 9. Αἱ καρακάξαι καὶ ἡ στάμνα. § 10. Τὸ καλὸν παιδίον. § 15 Ὁ Πίθηκος. § 20. Ὁ Γλάρος § 55. Οἱ στάχυες τοῦ σίτου. § 83. Ἡ καλὴ συναναστροφή. Ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἀναγνωσματαρίῳ τούτῳ περιεχομένων ἐν συνόλῳ μύθων ἀνέρχεται εἰς 40. Ἡ ὑπερβολικὴ δὲ αὕτη κατάχρησις μύθων ἐν ἀναγνωσματαρίῳ τῆς Γ' τάξεως ἀποτελεῖ ἀσυγχώρητον παιδαγωγικὸν σφάλμα καὶ οὐσιωδεστάτην ἔλλειψιν τοῦ βιβλίου.

β') Πολλῷ δὲ μεῖζον καθίσταται τὸ κακόν, ἐὰν ἀποβλέψωμεν καὶ εἰς τὴν ποιότητα τῶν συσσωρευθέντων μύθων· διότι, ἐν ᾧ, προκειμένου περὶ νεα-

ρῶν παίδων, μόνον μῦθοι ἐξόχου ἠθικοῦ καὶ αἰσθητικοῦ κάλλους ἐπιτρέπεται νὰ διδαχθῶσί ποτε ἐν δημοτικῷ σχολείῳ, ἐν οἷς δηλαδὴ μετὰ ποιητικῆς τινος χάριτος ἀπεικονίζονται ἔξοχοι ἠθικαὶ σχέσεις, καὶ ἐν οἷς παρίσταται πάντοτε τὸ μὲν κακὸν τιμωρούμενον, τὸ δὲ ἀγαθὸν βραβευόμενον καὶ θριαμβεῦον, οἱ πλεῖστοι τῶν μύθων, οὓς ἐξελέξατο ὁ κ. Χ. Παπαμάρκου (καὶ οἱ ὁποῖοι βεβαίως οὐδ' ἐποιήθησαν, ἵνα διδαχθῶσιν εἰς τρυφεροὺς παῖδας) περιέχουσιν οὐ μόνον σχέσεις καὶ πράξεις καὶ σκέψεις **ποταπάς**, δι' ὧν κακῶς παραδειγματίζονται καὶ **διαφθείρονται** μᾶλλον ἢ παιδεύονται αἱ ψυχαὶ τῶν παίδων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν κακίαν καὶ πονηρίαν παριστῶσι θριαμβεύουσαν. Τὸ ψεῦδος, ἡ ἀπάτη, ὁ δόλος, ἡ σκληρότης, ἡ ἐπιχαιρεκακία, ἡ κακολογία, ἡ πονηρία **πρωτοστατοῦσιν** ἐν αὐτοῖς καὶ παραδειγματίζουσιν ὁλεθρίως τοὺς νεαροὺς παῖδας. Οὐδαμοῦ δ' ἐν αὐτοῖς ἠθικὸν ὕψος, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον κάλλος καὶ πνεῦμα χριστιανικόν, ὅπερ ἔπρεπεν ἐν τούτοις νὰ διαπνέῃ ἀναγνωστικὸν βιβλίον τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Τί ἔχει νὰ διδαχθῇ ὁ παῖς ἐκ τοῦ μύθου 16ου «Ὄνος καὶ λύκος»; λόγους καὶ πράξεις δουλοπρεπεῖς, οἷοι οἱ τοῦ ὄνου, (ὅρα σελ. 39 § 3—5 καὶ σελ. 40 § 2—5) καὶ τὸ διὰ στόματος τοῦ λύκου διακηρυττόμενον ἀπαίσιον δίδαγμα ὡς συμπέρασμα τοῦ μύθου «*Καλὰ νὰ πάθω! ἐγὼ εἶμαι τόρα τόσων χρόνων σφαγεύς, τί μοῦ ἐχρειάξετο ν' ἀφήσω τὴν παλαιάν μου τέχνην;*» Ὁ μῦθος οὗτος προφανῶς τείνει νὰ στερεώσῃ τὸ κακὸν ἐπὶ τὴν κακίαν, εἶναι δὲ ἄντικρυς ἐναντίος πρὸς τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως.

Ὅμοια πρὸς τάνωτέρω διδάσκει καὶ ὁ 17ος μῦθος «Ἐρίφιον καὶ Λύκος». Διὰ δὲ τοῦ μύθου 34ου «Τράγος καὶ Ἀλώπηξ» μέλλουσι νὰ διδαχθῶσι οἱ παῖδες τὰς πονηρὰς σκέψεις καὶ πράξεις τῆς ἀλώπεκος, τὸ ψεῦδος, τὴν ἀπάτην, τὸν ἐμπαιγμόν, τὴν ἐπιχαιρεκακίαν καὶ ἐν γένει τὴν κακίαν, ἥτις μάλιστα καὶ θριαμβεύουσα παρίσταται παρὰ τοὺς στοιχειωδεστέρους παιδαγωγικοὺς κανόνας.

Τὸν μῦθον τοῦτον ὡς καὶ τὸν ἀκόλουθον 35ον «Κλέπτης καὶ ξενοδόχος» ὑπάγει ὁ συγγραφεὺς ὑπὸ τὸ κεφάλαιον «Φρόνησις καὶ Ἀφροσύνη». Θὰ ἡρμόζον ὅμως ἀμφότεροι οὗτοι οἱ μῦθοι, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, μᾶλλον εἰς κεφάλαιον ἐπιγραφόμενον «Ἡ κακία καὶ ἡ πονηρία θριαμβεύουσαι». Ὅπως ἐκεῖ ἡ πονηρὰ καὶ κακὴ ἀλώπηξ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐδὲν κακὸν πάσχει ὁ αἰσχρὸς καὶ δόλιος κλέπτης, ἀλλὰ τοὐναντίον θριαμβεύει, τιμωρεῖται δὲ ὁ ξενοδόχος, αὐτὸς ὢν ὁ συγγραφεὺς εἰς ἐπίμετρον παριστᾷ ἐν ἀρχῇ τοῦ μύθου (σελ. 81) ὡς πολὺ καλόν.

Εἰς νεαροὺς παῖδας μείζων ἔσται ἡ ἠθικὴ ζημία, ἡ ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς εὐδοκιμούσης κακίας, ἢ ἡ σύνεσις, ἣν τάχα θὰ προσκτήσωνται τοῦ νὰ μὴ πιστεύωσι τοῦ λοιποῦ εἰς μωρίας. Ἀπὸ τῶν μωριῶν, αἵτινες μαστίζουσι τὸ ἀνθρώπινον γένος, οὐδαμῶς θὰ δυνηθῇ νὰ σώσῃ τοὺς παῖδας ἡμῶν ὁ ἐν λόγῳ μῦθος, οὔτε ἄλλος τις, ἀλλ' ἡ θετικὴ γνῶσις τοῦ κόσμου καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ μωρίαι ἀναφέρονται. Τὸ αὐτὸ δὲ ἀληθεύει καὶ περὶ πάσης ἄλλης διδασκαλίας. Διὸ ὤφειλε καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ κρινομένου βιβλίου νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς παῖδας, περὶ φρονήσεως μὲν προκειμένου, συγκεκριμένας περιπτώσεις φρονήσεως καὶ δὴ οὐχὶ τράγων καὶ λύκων, ἀλλ' ἀνθρωπίνης. Περὶ ταπεινοφροσύνης δέ, συγκεκριμένας περιπτώσεις ταπεινοφροσύνης ὡς ἀρετῆς ἀνθρωπείας, καὶ οὕτω καθεξῆς· ἡ ἐκ τούτων ὠφέλεια τῶν παίδων ἤθελεν εἶσθαι τότε καὶ ἄμεσος καὶ πραγματική. Ἡ ἱερὰ Γραφή, τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς καὶ ἡ πάτριος ἡμῶν Ἱστορία γέμει λαμπροτάτων παραδειγμάτων ἀρετῆς ἀνθρώπων· ὁ συγγραφεὺς ὅμως τοῦ ὑπὸ κρίσιν ἀναγνωσματαρίου ἀφῆκε τοὺς στίλβοντας τούτους ἀδάμαντας, παρέλιπε νὰ διδάξῃ ἀναφανδὸν καὶ παρρησίᾳ αὐτὴν τὴν ζῶσαν ἀρετήν, προετίμησε δὲ μᾶλλον νὰ διδάξῃ ἀρετὴν ἀμφιβόλου ἀξίας, καὶ ταύτην δι' ἀλληγοριῶν καὶ μύθων.

Ἂν ὁ ἐκ δούλων καταγόμενος Αἴσωπος προετίμα νὰ λέγῃ συγκεκαλυμμένην τὴν ἀλήθειαν καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἄλλοι τῆς Ἑλλάδος σοφοὶ ἐδίδασκον αὐτὴν φανερά, τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα τοῦ ἐλευθέρου βασιλείου οὐδένα ἔχουσι λόγον νὰ περιβάλλωσιν αὐτὴν διὰ τοῦ κάλύμματος τῶν μύθων. (ἀκολουθεῖ).

ΒΙΒΛΙΑ ΑΡΤΙ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

1. Μαθήματα πρακτικῆς γεωμετρίας ὑπὸ Βλ. Γ. Σκορδέλη μετὰ πολλῶν εἰκόνων πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων κατὰ μέθοδον ἰδίαν καὶ πρακτικήν. Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότῃ κ. Ἀνέστῃ Κωνσταντινίδῃ σελ. 45 μετὰ προλεγομένων.

2. Προβλήματα ἀριθμητικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐγκριθέντα ἐν τῷ διαγωνισμῷ τῶν διδακτικῶν βιβλίων ὡς τὰ μόνα πρὸς εἰσωγωγὴν ἐν τοῖς σχολείοις ὑπὸ Μ. Σακελλαροπούλου. Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότῃ κ. Γ. Κασδόνῃ.

3. Μεθοδικὴ Γραμματικὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπὸ Γ. Ῥεβελῆ. Ἐν Σμύρνῃ παρ' ἅπασι τοῖς ἐκεῖ βιβλιοπωλείοις.

4. Ἁγία Γραφὴ ἤτοι ἱεραὶ ἱστορίαι καὶ διδασκαλίαι ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπὸ Π. Π. Οἰκονόμου. Ἔκδοσις δευτέρα σελ. 176. Τιμὴ λεπτ. 75. Παρὰ τῷ ἐκδότῃ κ. Ἀνέστῃ Κωνσταντινίδῃ ἐν Ἀθήναις.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ —1894.—3039